

ВИРОЩУВАННЯ ПОМІСНИХ КОРІВ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ

Й.С. Височанський, канд. с.-г. наук

Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція
інституту сільського господарства Карпатського регіону

Досліджено селекційну ситуацію в господарствах різних форм власності за наявністю та рівнем продуктивних ознак великої рогатої худоби. Встановлено, що в господарствах гірських районів налічується 187 помісних корів різних генотипів м'ясного та комбінованого напрямків продуктивності. Вищим рівнем молочної продуктивності характеризуються помісі бурої карпатської з породами пінцгау та симентал української селекції комбінованого напрямку продуктивності.

Ключові слова: велика рогата худоба, порода, генотип, помісі, енергія росту, молоко.

Гірська та низинна зони Закарпаття є одним із специфічних регіонів, що характеризується недостатністю сільськогосподарських угідь, малоземеллям, високою щільністю населення і особливими природно-кліматичними умовами. Зважаючи на ці фактори, вирішення продовольчої проблеми регіону здійснюються шляхом розширення виробництва продукції в особистих господарствах населення.

Розвиток ринкових відносин в Україні потребує значного підвищення рентабельності та ефективності галузей тваринництва, зокрема і скотарства, що може бути здійснено за рахунок зростання продуктивності худоби та зниження виробничих витрат. Головними чинниками у вирішенні цих завдань є підвищення генетичного потенціалу тварин та забезпечення оптимальних умов їх вирощування, годівлі й утримання, а також мінімізації усіх технологічних витрат [3,4].

Тому важливим фактором на сьогоднішній день є вивчення селекційної ситуації, розробка програми покращення продуктивних ознак існуючих генотипів та створення нового типу великої рогатої худоби комбінованого напрямку продуктивності для гірських регіонів Карпат, що дасть можливість збільшити виробництво висококалорійного екологічно чистого м'яса та молока і зайняти відповідне місце на ринку. Адже молоко і м'ясо є одним із основних

джерел забезпечення розумного, достатнього добробуту і є важливим у соціальному плані.

Матеріали і методика досліджень. Дослідження проводилися згідно «Методики наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві» на поголів'ї помісних корів м'ясного та комбінованого напрямків продуктивності, отриманих від корів бурої карпатської породи, селянських та фермерських господарств різних форм власності Закарпатської області.

Помісні корови під досліди відбиралися за господарсько-корисними ознаками, а саме: вік корів 3-6 років, жива маса 390-420 кг, молочність корів м'ясного напрямку 600-1200 кг та м'ясо-молочного напрямку 2200-3100 кг, жирність молока 3,21-3,73%, чашоподібної, або ванноподібної форми вимені з циліндричними формами дійок, добрими показниками відтворювальної здатності та материнських якостей.

Піддослідне поголів'я утримувалося у типових тваринницьких приміщеннях. В літній пасовищний період випасалися наприполонинських пасовищах з 3-х годинною обідньою перервою, доїння корів трьохразове. Водопій – з природних водоймищ (струмочків). До раціону в зимово-стійловий період входили сіно природних сінокосів, сіяних бобових та злакових трав, отава та вівсяна солома. Концентрати не згодовувалися, водопій – вручну з відер.

Живу масу помісних корів визначали за результатами індивідуального зважування до ранкової годівлі; екстер'єрні особливості – шляхом взяття промірів (висота в холці, спини та крижах, ширина і глибина грудей, коса довжина тулуба стрічкою та палкою, пряма довжина тулуба, обхват п'ястка та грудей за лопатками, коса довжина заду, ширина заду в моклоках, тазостегнових суглобах та сідничних буграх, напівобхват заду, довжина та ширина голови); молочність корів – методом контрольного доїння; хімічний склад молока – за такими показниками, як вміст жиру (кислотним методом Гербера); вміст білку (рефрактометрично); сухий знежирений молочний залишок – (висушуванням наважки до постійної ваги при температурі 105°C); щільність молока - традиційним аерометричним методом згідно методик, описаних М.С.Кареніцькою та ін.

Результати дослідження. Експедиційне обстеження особистих селянських (фермерських) господарств різних форм власності показало, що у Закарпатській області налічується 187 помісних корів різних генотипів м'ясного та комбінованого напрямків продуктивності, з них 47 голів відібрано для подальшого розведення та досліду.

З метою створення Закарпатського внутріпородного типу худоби м'ясо-молочного напрямку продуктивності, а також для збільшення виробництва екологічно чистого, висококалорійного м'яса проводиться відтворювальне та промислове схрещування корів бурої карпатської породи з використанням сперми биків м'ясних та комбінованих порід:

герфорд- Майор 2101, Шпак 7054, Ромаш 331/8, Доміно 079;
 абердинангус - Теодор 9987, лінії Адоніс СТ 06080;
 лімузин - Гігант 22, лінії Фокер 6880, Корал 6468;
 пінцгау - лінії Стюарт 3235, Файлер 8357, Функер0357;
 симентал зарубіжної селекції - лініїПланді 4431, Сінвоналас 5278, Ферст6318;
 симентал української селекції - Метан 9816, Баян 6538, Казбек 7279.

Наведенні дані у таблиці 1 засвідчують, що помісні корови м'ясного напрямку продуктивності мали більшу живу масу на 30-35 кг у порівнянні з коровами м'ясо-молочного напрямку продуктивності, зате поступалися їм за надоями молока на 1000-1100 кг.

Таблиця 1. Продуктивність помісних корів різних генотипів

Групи	Голів	Генотип	Жива Маса (кг.)	Вік (рік)	Молочність за 180 днів, (кг) (20.04-20.10 2011р.)	Жирність, (%)
I	5	1/2 Б/Кх1/2 Г	390-440	4-5	760-1020	3,2- 3,4
II	10	1/2Б/Кх1/2АА	395-435	4-5	1035-1640	3,3-3,5
III	5	1/2Б/Кх1/2Л	400-445	4-5	513-750	3,1-3,5
IV	10	1/2Б/Кх1/2П	385-395	4-5	1750-2350	3,2-3,5
V	7	1/2Б/К х1/2С.з.с.	395-410	5	955-1040	3,2-3,7
VI	10	1/2Б/Кх1/2С.у.с.	390-410	5	1800-2450	3,2-3,5

Жирність молока досліджуваних генотипів коливалася в межах 3,1...3,7%.

Сукупність промірів статей тіла тварин створює загальну характеристику будови тіла та відображає тип і напрям їх продуктивності[2].

Вивчення екстер'єрних особливостей у помісних корів різних генотипів показало незначні коливання у збільшенні промірів висоти, ширини, обхвату і косої довжини тулуба, косої довжини заду. В той же час, спостерігається значна перевага помісних корів м'ясо-молочного напрямку продуктивності за кращим розвитком передньої частини тулуба, глибиною та шириною грудей (на1,2-8,5%), тоді як

помісні корови м'ясного напрямку були неперевершеними за розмірами заду (на 5-8см).

Аналізуючи хімічний склад молока піддослідних помісних корів різних генотипів, нами не встановлено вірогідних міжгрупових відмінностей (табл.2).

Таблиця 2. Хімічний склад молока помісних корів різних генотипів за три місяці лактації

Показник	Місяці лактації	Групи помісних корів				
		I	II	IV	V	IV
Густина, °А	I	31,3±1,3	33,0±1,4	32,9±1,0	31,2±0,9	31,5±0,7
	II	30,9±1,4	32,2±0,9	31,4±1,1	30,5±0,6	30,8±1,2
	III	30,4±0,8	31,2±0,6	30,2±0,5	29,8±1,2	29,3±0,4
У середньому		30,8±0,7	32,1±0,8	31,5±0,9	30,5±0,8	30,5±0,9
Вміст жиру, %	I	3,1±0,5	3,1±0,2	3,3±0,4	3,2±0,4	3,2±0,1
	II	3,3±0,2	3,4±0,7	3,4±0,7	3,4±0,7	3,2±0,5
	III	3,3±0,4	3,4±0,5	3,4±0,2	3,5±0,1	3,3±0,3
У середньому		3,2±0,3	3,3±0,9	3,3±0,5	3,3±0,5	3,2±0,7
Вміст білку, %	I	2,9±0,4	3,1±0,2	3,0±0,6	3,2±0,6	3,3±0,7
	II	3,0±0,7	3,2±0,5	3,1±0,3	3,1±0,2	3,2±0,1
	III	3,0±0,2	3,1±0,3	3,0±0,5	3,0±0,8	3,1±0,4
У середньому		2,9±0,8	3,1±0,7	3,0±0,7	3,1±0,5	3,2±0,9
СЗМЗ, %	I	7,7±0,5	7,8±0,3	7,7±0,6	7,8±0,5	7,7±0,7
	II	7,6±0,2	7,6±0,6	7,6±0,2	7,7±0,1	7,6±0,1
	III	7,7±0,1	7,7±0,5	7,7±0,5	7,6±0,3	7,6±0,3
У середньому		7,7±0,1	7,7±0,8	7,6±0,7	7,7±0,6	7,6±0,6

Помісні корови другої групи мали дещо вищу густину молока, яка коливалася за місяцями лактації в межах 31,2...33,0 °А. Перевага аналогів досліджуваних груп за середнім показником складала 1,5...5,2%.

Висновки. Схрещування корів бурої карпатської породи з плідниками внутрішньопородних і внутрішньотипових м'ясних порід сприяє збільшенню живої маси дорослих тварин на 40-70 кг, новонародженого молодняку на 3-7 кг, однак це позначилось на важкоотельності помісних маток. У зв'язку з схрещуванням не відмічено жодних проблем акліматизаційного характеру, про що свідчить повна й стабільна відповідність фізіологічній нормі всіх параметрів крові помісних тварин.

Породи пінцгау та симентал української селекції комбінованого напрямку продуктивності є перспективними для використання у

схрещуванні з матками бурої карпатської породи при створенні Закарпатського внутріпородного типу худоби, пристосованого до гірських умов Карпат.

Список використаної літератури

1.Абольшинов.В.А. Деякі особливості будови тиласиментальських корів з різним рівнем продуктивності / В.А. Абольшинов// Молочно-м'ясне скотарство –1971. – Вип.23. – С. 10-15.

2.Багрій В., Сидоров В. и др. Оценка экстерьера животных и метод линейного описания / В. Багрій, В. Сидоров //Международный сельскохозяйственный журнал – 1993. – №1. С.56-60.

3.Буркат В.М., Сірокуров В.М. Створити стада і масиви внутріпородних зональних типів симентальської породи м'ясного напрямку продуктивності /В.М. Буркат, В.М. Сірокуров //Нові методи селекції і відтворення високо продуктивних порід і типів тварин: Матеріал науково виробничої конференції 29-30 травня 1996 р.

4.Винничук Д.Т. и др. Оценка создаваемых типов и пород крупного рогатого скота на Украине / Д.Т. Винничук – К.: - 1991.– 185 с.

5.Шкурін Г.Т. Генезис симентальської породи в Україні / Г.Т.Шкурін – Київ. Аграрна наука. – 1998.